

สังเขปวรรณคดีลาว

โดย กงจัน พะเมือง

ภาควิชาภาษาลาว - วรรณคดี
มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว , สปป.ลาว

ถอดความโดย อรรถ นันทจักร

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตั้งอยู่ใจกลางแหลมอินโดจีน ซึ่งเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์และสมบูรณ์มาแต่สมัยโบราณ จนได้รับการขนานนามว่าสุวรรณภูมิประเทศ ซึ่งหมายถึง "ดินแดนทอง" ประเทศลาวตั้งอยู่ในเส้นขนานที่ 13-23 องศา มีเนื้อที่ประมาณ 236.800 ตร.กม. ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของล้านช้างอาณาจักรที่กว้างใหญ่ไพศาลมาแล้วตั้งแต่ศตวรรษที่ 14-18 ประชาชนและบรรดาชนเผ่าไม่เพียงแต่เคยสร้างผลงานและวีรกรรมอันล้ำค่าในการสร้างประเทศ แต่ยังมี การประดิษฐ์คิดสร้างวัฒนธรรมแห่งชาติอันสดใสงดงามเอาไว้ไว้อย่างมากมายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

หากจะมองย้อนกลับไปในอดีตมูลเชื้อทางวัฒนธรรมของชาติประธานไกรลอน พรหมวิหาร ได้เคยกล่าวว่า "... ด้วยการออกแรงงานอย่างขยันขันแข็ง พากเพียรด้วยสติปัญญาที่ฉลาดเฉลียวและด้วยฝีมือที่คล่องแคล่วของตน

ประชาชนสามารถสร้างหิน (เขียดขวาง) สร้างสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ขึ้นเช่น ธาตุหลวง (หอพระแก้วเวียงจันทน์) วัดภู (จำปาสัก) วัดเชียงทอง พุสี (หลวงพระบาง) ธาติอัวฮัง (สุวรรณเขต) และอื่น ๆ ได้สร้างหัตถกรรมอันมีชื่อเสียงมาแต่โบราณ เช่น ห่อผ้าไหม การตีดาบ ขงจ้าว ดีชัน ดีโอและแกะสลัก...."

ประชาชนลาวไม่เพียงแต่สร้างวัฒนธรรมทางด้านวัตถุเท่านั้น แต่ยังปรากฏว่าประชาชนลาวยังได้สร้างวัฒนธรรมทางด้านจิตใจไว้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นสำเนียงการพูด ตัวอักษร วรรณคดี ประชาชาติพื้นเมือง งานด้านศิลปะจะมีลักษณะของการเป็นผลงานของมหาชนอย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นดนตรี การฟ้อน การขับลำ โดยศิลปะแต่ละแขนงจะเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชนเผ่าแต่ละท้องถิ่น เช่น ลำไว ลำลองโขง ลำสีพันดอน ลำสาละวัน ลำดอนสวรรค์ ลำตัวหางย ลำหาไชย ลำเตี้ย

ส่วนการขับนั้นจะมีการขับจำ ขับหุ้ม ขับพวน ขับราว ขับล้อ ขับมั่ง ขับเดิน ประชาชนลาวจะรักษาและชื่นชอบวรรณคดีของตนเองมากที่สุด โดยในเนื้อในของวรรณคดีจะมีการพูดถึงจิตใจที่ใสสะอาด เอื้อเฟื้อเกื้อกูล พูดถึงความขยันขันแข็งของประชาชน ทั้งนี้เพราะประชาชนและบรรดาชนเผ่าต่างก็เป็นเจ้าของดินดอนท่อนหญ้าและแม่น้ำบนผืนแผ่นดินลาวแห่งนี้ (ไกรสอน พรหมวิหาร, "25 ปี แห่งการต่อสู้และชัยชนะของพรรคประชาชนลาว", สำนักพิมพ์จำหน่าย สปป.ล. 1980, หน้า 86)

วรรณคดีลาวมีอยู่เป็นจำนวนมากแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ 1. วรรณคดีพื้นเมือง และ 2. วรรณคดีเขียน และวรรณคดีเขียนก็สามารถแยกย่อยออกได้เป็นสองประเภทคือ วรรณคดีเขียนสมัยล้านช้างและวรรณคดีเขียนสมัยปัจจุบัน แต่วรรณคดีดังกล่าวมีความเกี่ยวพันกันอย่างแนบแน่นและส่งผลกระทบถึงกันอย่างชัดเจน

วรรณคดีพื้นเมืองเป็นผลผลิตคิดแต่งของประชาชนตั้งแต่โบราณ โดยเป็นวรรณกรรมปาก (มุขปาฐะ) ที่สืบทอดจากคนหนึ่งมาสู่อีกคนหนึ่งมาแล้วหลายร้อยหลายพันปี ไม่ว่าจะเป็นเทพนิยาย นิทานต่างๆ ฎญา สุภาษิต คำทาย และขับลำอื่นๆ และครั้งมีตัวหนังสือวรรณกรรมพื้นเมืองก็ยังสืบทอดรูปแบบของตนเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุดจนถึงปัจจุบันและนอกจากนั้นยังปรากฏว่าวรรณคดีพื้นเมืองได้มีอิทธิพลต่อวรรณคดีเขียนในยุคปัจจุบันอีกด้วย คาลมาร์กได้กล่าวว่าหลายคนได้รับรองว่าศิลปะของภาษาได้กำเนิดโดยผ่านการออกแรงงานของมนุษย์ตั้งแต่โบราณมาแล้ว เงื่อนโซ่ที่ทำให้ศิลปะดังกล่าวเกิดขึ้นก็ด้วยเหตุที่ว่าเราต้องการที่จะบันทึกบทเรียนการออกแรงงานดังกล่าว ดังนั้นรูปแบบจึงง่าย ๆ ล้นๆ ไม่ว่าจะเป็นกลอน สุภาษิต นิทาน เป็นต้น

ในอดีตในบทวรรณคดีพื้นเมืองมีบทบาทหลายบทบาท มีฎญาและสุภาษิต ได้พูดถึงการออกแรงงานเพื่อเพิ่มผลผลิตของชาวไร่ ชาวนาลาว ไม่เพียงแต่เท่านั้นประชาชนยังได้สร้างบรรดาบทเรียนที่มีคุณค่าเพื่อดำเนินความผิดพลาดใน

การดำรงชีวิตของคนหมู่มากและศัตรูของตน และเป็นเงื่อนไขหนึ่งของลัทธิประโยชน์ของประชาชน

นิทานกำพรว้าผื่นน้อย ได้แสดงให้เห็นบทบาทและชัยชนะของผู้ใช้แรงงานสมัยที่ตัวหนังสือไม่มี ได้มีการเสริมขยายบทเรียนจากปากต่อปาก ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของวรรณคดีพื้นเมือง

ส่วนวรรณคดีสมัยอาณาจักรล้านช้าง ที่เก่าแก่จะปรากฏพร้อมกับการสถาปนาอาณาจักรล้านช้างกลางศตวรรษที่ 14 และเสื่อมถอยเมื่ออาณาจักรล้านช้างได้ถูกแบ่งแยกออกเป็น 3 ส่วน ในศตวรรษที่ 18-19 ตลอดเวลารวม 5 ศตวรรษ ถือว่าเป็นยุคทองของวรรณคดีลาวสมัยล้านช้าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง คำสอนของฟ้าจัม จำปาสีตัน กาฬเกษ ท้าวสูง-ท้าวเจือง ลังสินไซ แดงอ่อน จันทะคาด โสวัต เสี่ยงลาวด เชียงเมี่ยง ลาลันลับพะสุน ภาพยนตร์เมืองพวน ชนะสินทะ อิตยานล่อนลูก.. ซึ่งวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นแบบอย่างอันงดงามมาจนถึงปัจจุบัน

หากจะพูดโดยรวมวรรณกรรมสมัยล้านช้าง จะมีความงดงามทั้งทางด้านเนื้อหา รูปแบบและสาระ โดยวรรณกรรมสมัยนี้จะมีทั้งที่เป็นบทร้อยแก้วและร้อยกรองควบคู่กันไป และโดยเนื้อหาแล้วจะเป็นภาพของสังคมล้านช้าง ความมั่งคั่งของคนในสังคมที่ต้องการผู้นำที่ดี และรวมถึงการเผยแพร่ศาสนาในสังคมด้วย

ท้ายศตวรรษที่ 19 จะเป็นการเริ่มต้นยุคใหม่ของวรรณคดีล้านช้าง ซึ่งเป็นยุคของการขยายตัวของวรรณคดีลาวยุคใหม่ นับตั้งแต่ศักดินาสยามได้มายึดล้านช้าง และได้เปลี่ยนมาเป็นนักรบเมืองฝรั่งเศษ นับว่ามีผลต่อการขยายตัวของวรรณคดีล้านช้างเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะตั้งแต่ปีค.ศ. 1893 จนถึง 4 ทศวรรษของศตวรรษที่ 20 และจากนั้นวรรณคดีจึงได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ กลุ่มหนึ่งจะเป็นวรรณคดีรักชาติ ซึ่งได้เติบโตและขยายตัวในเขตปลดปล่อยของฝ่ายกำลังรักชาติ และพวกวรรณคดีเพลินจิตภายใต้การครอบงำของฝรั่งเศสที่อยู่ในเขตการควบคุมชั่วคราวของกลุ่มชาวจัดในเวียงจันทน์

ในการสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวในวันที่ 2 ธันวาคม ปี 1975 ได้เป็นการสิ้นสุดของระบบล่าเมืองขึ้น และกลุ่มศักดินาที่เวียงจันทน์ และปลดปล่อยประเทศ จุดเปลี่ยนผ่านนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดวรรณคดีปฏิวัติของลาว และวรรณคดียุคนี้จะมีหลายรูปแบบแต่ก็อยู่ภายใต้การชี้นำของพรรคและรัฐเป็นสำคัญ

นับตั้งแต่ปี 1976 เป็นต้นมา วรรณคดีประเภทร้อยแก้วและร้อยกรองก็ได้รับการสร้างสรรค์และมีการพิมพ์จำหน่ายออกมาเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะนวนิยายสะท้อนภาพชีวิตจริงของคนในสังคม เรื่องสั้น กาพย์กลอน บทบันทึกและอื่นๆ จะพูดไปแล้วงานประเภทร้อยแก้วได้ขยายตัวอย่างมากในยุคนี้ เช่นเรื่อง กองพันที่สอง สองเอื่อน้อง สองฟากฝั่ง ลูกสาวของพรรค ผลงานของสุวันทอง บุปผาวันง นวนิยายความรักของคำเลียง พมเสนา เป็นต้น ซึ่งนี่คือพื้นฐานของการขยายตัวของวรรณคดียุคปัจจุบัน

ในวงการร้อยแก้วนับว่ามีการขยายตัวอย่างมากในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะนักเขียนได้พยายามค้นหาเทคนิคและวิธีการนำเสนออย่างต่อเนื่องเพื่อถ่ายทอดความจริงของสังคมออกมาให้ได้ดีและชัดเจนมากที่สุด การค้นหาเรื่องและตัวละครเด่นๆ ที่เป็นแบบแผนนับว่ามีปัญหาไม่น้อยกับนักเขียนทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ในยุคปัจจุบัน

ดังนั้นในระยะที่ไม่นานนักวรรณกรรมลาวยุคใหม่จึงมีการขยายตัวอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งสามารถสะท้อนภาพและบรรยากาศของการสร้างบ้านแปงเมืองของมหาชนลาว นักเขียนได้ใช้ความสามารถของตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้อ่าน และนับเป็นการนำเอาคุณค่าอันอุดมสมบูรณ์กลับคืนมาให้กับวรรณกรรมลาว จึงทำให้วัฒนธรรมทางด้านจิตใจของสังคมลาวได้รับการบูรณะปรับปรุงให้เกิดความหลากหลายและมากมายด้วยสีสันบนงานของสังคมลาวในยุคปัจจุบัน

ວັນນະຄະດີລາວໂດຍສັງເກດ

ສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊົນລາວ ຕັ້ງຢູ່ໃຈກາງຂອງແຫຼມອິນດູຈີນ ເຊິ່ງເປັນດິນແດນທີ່ສົດສວຍງົດງາມ ແລະອຸດົມຮັ່ງມີມາແຕ່ບູຮານນະການເຄີຍມີຊື່ວ່າ ສຸວັນນະພູມປະເທດ "ແປວ່າ "ດິນແດນຄຳ" ເຂດແດນປະເທດລາວຢູ່ໃນລະຫວ່າງເສັ້ນຂະໜານທີ 13 ຫາ 23 ທາງພາກເໜືອຂອງພິພິບ. ມີເນື້ອທີ່ກວ້າງປະມານ 236.800 ຕາລາງກິໂລແມັດ ເປັນພາກສ່ວນໜຶ່ງຂອງອານາຈັກລ້ານຊ້າງອັນກວ້າງໃຫຍ່ໄພສານ ປາກົດແຕ່ກາງສະຕະວັດທີ XIV ຫາ ຕົ້ນສະຕະວັດທີ XVIII.

ປະຊາຊົນບັນດາເຜົ່າ ບໍ່ພຽງແຕ່ເຄີຍສ້າງຜົນງານ ແລະວິລະກຳອັນລ້ຳເລີດໃນການກໍ່ສ້າງປະເທດຊາດ ແລະໃນການຕໍ່ສູ້ປົກປັກຮັກສາປິຕິພູມ ອັນແສນຮັກຂອງຖິ່ນເພື່ອນ. ຫາກຍັງເຄີຍພ້ອມພຽງກັນປະດິດສ້າງ ວັດທະນະທຳແຫ່ງຊາດອັນສວຍສົດງົດງາມ ແລະອຸດົມຮັ່ງມີແຕ່ບູຮານນະການຈົນມາເຖິງປັດຈຸບັນອີກດ້ວຍ.

ເມື່ອຫວນຄືນເຖິງມູນເຊື້ອວັດທະນະທຳອັນລືຊື່ຂອງຊາດ ທ່ານ ໂກສອນພົມວິຫານເລຂາທິການໃຫຍ່ຄະນະບໍລິຫານງານສູນກາງພັກ ປະຊາຊົນປະຕິວັດລາວ, ປະທານສະພາລັດຖະມົນຕີແຫ່ງສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕປະຊາຊົນລາວ ໄດ້ກ່າວຢ່າງສັງຮວມວ່າ : " ດ້ວຍການອອກແຮງງານດຸໝັ່ນ ພາກພຽນ, ດ້ວຍ ສະຕິບັນຍາ ອັນສະຫຼາດສະຫຼຽວ ແລະ ດ້ວຍສີໄມ້ລາຍມືອັນຄ່ອງແຄ້ວຂອງດິນ, ປະຊາຊົນລາວສາມາດສ້າງໄຫຼ່ໄຫຼ່ (ຊຽງຂວາງ), ສ້າງສະຖາປັດຕະຍະກຳ ແລະສິລະປະກຳອັນເປັນເອກະລັກຂຶ້ນເຊັ່ນ ທາດຫຼວງ, (ຫໍພະແກ້ວວຽງຈັນ), ວັດພູ (ຈຳປາສັກ), ວັດຊຽງທອງ, ພູສີ (ຫຼວງພະບາງ), ທາດອົງຮັງ (ສະ ຫວັນນະເຂດ) ແລະອື່ນໆ. ໄດ້ສ້າງທັດຖະກຳອັນປານີດທີ່ມີຊື່ລືນາມເຊັ່ນຖ້ຳຜ້າ, ຫໍໄໝ, ການຕີດາບ ເອັນງ້າວ, ການຕີຂັນ, ຕີໂອ, ການຄັວດລວດລາຍ... ປະຊາຊົນລາວບໍ່ພຽງແຕ່ສ້າງວັດທະນະທຳ ທາງດ້ານວັດຖຸອັນເຫຼົ່ານັ້ນ, ຫາກຍັງໄດ້ສ້າງວັດທະນະທຳທາງດ້ານຈິດໃຈອັນອຸດົມຮັ່ງມີອີກດ້ວຍ. ອັນນັ້ນກໍຄືສຳນຽງສຽງເວົ້າ, ຕົວອັກສອນ, ວັນນະຄະດີ, ປະຊາສາດ (ພື້ນເມືອງ) ສິລະປະ ມີລັກສະນະມະຫາຊົນຢ່າງເລິກເຊິ່ງ ອັນນັ້ນຄືດິນຕີ, ແບບຟ້ອນ, ການຂັບລຳ ທີ່ມີສັນຍະລັກຂອງແຕ່ລະຊົນເຜົ່າ ແລະທ້ອງຖິ່ນເຊັ່ນ ລຳໄວ, ລຳລ່ອງຂອງ, ລຳສີພັນດອນ, ລຳສາລະວັນ, ລຳຄອນສະຫວັນ, ລຳຕັ້ງຫວາຍ, ລຳມະຫາໄຊ, ລຳເຕ້ຍ. ສ່ວນການຂັບມື: ຂັບງື່ມ, ຂັບຫຸ່ມ, ຂັບພວນ, ຂັບຊຳເໜືອ, ຂັບສີ່, ຂັບມັງ, ຂັບເຕີມ. ປະຊາຊົນລາວຮັກຫອມວັນນະຄະດີທີ່ສຸດ ແລະວັນນະຄະດີນັ້ນພັດ ເວົ້າເຖິງຈິດໃຈອັນສົດໃສ ບໍລິສຸດຜູກຜ່ອງເອື້ອເພື່ອເກື້ອກູນ, ເວົ້າເຖິງລັກ ສະນະດຸໝັ່ນພາກພຽນ, ອົງອາດກ້າຫານ, ຄວາມຮັກບ້ານເກີດເມືອງນອນ, ຮັກປິຕິພູມຂອງປະຊາຊົນ ຜູ້ອອກແຮງງານ. ປະຊາຊົນບັນດາເຜົ່າຂອງຊາດລາວເປັນຜູ້ສ້າງປະຫວັດສາດເປັນເຈົ້າຂອງ ດິນດອນຕອນຫຍ້າ ແລະເຂດນ້ຳແດນດິນລາວແຫ່ງນີ້ " (ຄັດຈາກປຶ້ມ " 25 ປີ ແຫ່ງການຕໍ່ສູ້ ແລະໄຊຊະນະຂອງພັກປະຊາຊົນລາວ " ໂກສອນ ພົມວິຫານ ສຳນັກພິມຈຳໜ່າຍ ສ.ປ.ປ.ລ. 1980 ໜ້າ 86).

ວັນນະຄະດີລາວ ອຸດົມຮັ່ງມີທາງດ້ານເນື້ອໃນ ແລະຮູບການດັ່ງກ່າວອາດແບ່ງອອກເປັນສອງພາກສ່ວນໃຫຍ່ ຄື ວັນນະຄະດີພື້ນເມືອງ ແລະວັນນະຄະດີຂຽນ. ວັນນະຄະດີຂຽນກໍອາດແບ່ງອອກເປັນສອງພາກສ່ວນຄື ວັນນະຄະດີຂຽນສະໄໝອານາຈັກລ້ານຊ້າງ ແລະວັນນະຄະດີຂຽນສະໄໝປັດຈຸບັນ ແຕ່ວັນນະຄະດີດັ່ງກ່າວ ມີສາຍກ່ຽວພັນນຳກັນສະໝິດແໝ້ນ ແລະສິ່ງຜົນສະທ້ອນໄປມາເຊິ່ງກັນແລະກັນ.

ວັນນະຄະດີພື້ນເມືອງ ແມ່ນໝາກຜົນແຫ່ງການປະດິດແຕ່ງລວມໝູ່ຂອງປະຊາຊົນຕັ້ງແຕ່ດຶກດຳບັນເຊິ່ງໄດ້ຂະຫຍາຍຕົວມາດ້ວຍວິທີການເລົ່າ ປາກຕໍ່ປາກສືບຕໍ່ກັນມາ ແຕ່ຮຸ່ນຄົນນີ້ຫາຮຸ່ນຄົນນັ້ນ ບົນຂະບວນວິວັດແຫ່ງການອອກແຮງງານຜະລິດຜົນກໍຄືການຕໍ່ສູ້ຕ້ານໄພທຳມະຊາດ ແລະສັງຄົມຕັ້ງເປັນເວລາຫຼາຍຮ້ອຍຫຼາຍພັນປີ. ປະຊາຊົນລາວບັນດາເຜົ່າໄດ້ປະດິດແຕ່ງ ເທບນິຍາຍ, ນິທານປະເພດຕ່າງໆ, ຄຳຜະຫຍາ, ຄຳສຸພາສິດ, ຄຳທວາຍ ແລະຂັບລຳຫຼາຍຮູບແບບຂຶ້ນ ຕັ້ງແຕ່ຄາວຍັງບໍ່ທັນມີຕົວໜັງສື. ແຕ່ຫຼັງຈາກ ມີຕົວ

ໜັງສືຂຶ້ນມາແລ້ວ ວັນນະຄະດີພື້ນເມືອງລາວກໍຍັງສືບຕໍ່ຂະຫຍາຍ ຕົວຢ່າງບໍ່ຢຸດຢັ້ງຈົນເຖົ້າທຸກວັນນີ້ ແລະມີ
ບົດບາດສຳຄັນຕໍ່ການໃຫ້ກຳເນີດແລະຂະຫຍາຍຕົວຂອງວັນນະຄະດີຂຽນໃນໄລຍະຕໍ່ມາ. ທ່ານກາກມາກຂຽນວ່າ:
ຫຼາຍຄົນຮັບຮອງວ່າ ສິລະປະຂອງພາສາໄດ້ກຳເນີດຜ່ານການອອກແຮງງານຂອງມະນຸດແຕ່ບູຮານນະການ.
ເງື່ອນໄຂທີ່ພາໃຫ້ສິລະປະດັ່ງກ່າວກຳເນີດຂຶ້ນ ຍ້ອນເຂົາເຈົ້າຢາກກຸອນບົດຮຽນໃນການອອກແຮງງານ,
ດ້ານຮູບການພາສາທີ່ຈິງຈັງ, ເຂົ້າໃຈງ່າຍ, ເປັນກາບກອນສັ້ນ, ເປັນຄຳສຸພາສິດ, ນິທານສຸພາສິດ, ຄຳຂວັນ
ໃນການອອກແຮງງານແລະອື່ນໆ. ສະໄໝກ່ອນມີບາງເທື່ອ ເຂົາເຈົ້າໃຊ້ສິລະປະການເລົ່າ ປາກຕໍ່ປາກຂອງຊາວ
ຜູ້ອອກແຮງງານແມ່ນບົດຮຽນທີ່ຕ້ອງເຂົາເຈົ້າໃນການກຸອນບົດຮຽນ. ຜ່ານການປະກອບຄຳເຫັນ ດ້ວຍຮູບ
ພາບເພື່ອເປັນການກະຕຸກຊຸກຍູ້ການອອກແຮງງານຂອງເຂົາເຈົ້າ " (ກາກມາກ ປຶ້ມວິຈານເສດຖະກິດການ
ເມືອງ, ພາສາຫວຽດນາມ) ໃນບົດວັນນະຄະດີພື້ນເມືອງຂອງ ພວກເຮົາມີບົດຂັບລຳຫຼາຍບົດ, ມີຄຳສະຫຍາ ແລະ
ສຸພາສິດຫຼາຍຄຳ, ມີນິທານພື້ນເມືອງຫຼາຍເລື່ອງ... ໄດ້ເວົ້າເຖິງການອອກແຮງງານເພີ່ມພູມຜະລິດຜົນ ແລະ ທັງ
ແມ່ນຜະລິດຕະພັນທີ່ໄດ້ມາຈາກການອອກແຮງງານຂອງປະຊາຊົນຊາວໂຮ່ນາລາວ: ບໍ່ພຽງແຕ່ເທົ່ານັ້ນ ປະ
ຊາຊົນຍັງໄດ້ຜະລິດບັນດາບົດເລື່ອງ ນິທານພື້ນເມືອງ ດ້ວຍຄວາມສຳນຶກສະຫຼາດສ່ອງໃສ, ມີເນື້ອໃນເລິກເຊິ່ງ
ເພື່ອຕຳນິວິຈານສິ່ງທີ່ຜິດພາດໃນການດຳລົງວິດໃນໝູ່ມະຫາຊົນ ແລະວິຈານສັດຕູຂອງຕົນ ແລະແມ່ນເງື່ອນໄຂໜຶ່ງ
ຂອງວັນນະຄະດີທີ່ຕ້ອງຮັບຮູ້ແຈ້ງເຖິງສິດຜົນປະໂຫຍດ, ຄວາມມຸ່ງມາດປາກະໜາຂອງປະຊາຊົນເຊັ່ນ ນິທານ ກຳ
ພ້າຜີນ້ອຍ " ທ້າວ ກຳພ້າ ກໍຊະນະພະຍາ, ການຕໍ່ສູ້ປາກົດຂອງອ້ຽວຂາດ, ຮຸນແຮງແຕ່ໄຊຊະນະກັບມາສູ່ຊາວ
ຜູ້ອອກແຮງງານທັງຫຼາຍ. ພ້ອມນັ້ນ, ຢູ່ໃນລາວຍັງມີຫຼາຍຊົນຊາດ, ເຜົ່າຊົນ, ວັນນະຄະດີພື້ນເມືອງຂອງລາວ
ກໍມີຫຼາຍຮູບແບບຫຼາຍສັນສີແຕກຕ່າງກັນ ເຊັ່ນ ບົດຂັບ, ລຳ, ນິທານພື້ນເມືອງຂອງເຜົ່າໄທຍ່ກວ່າໝູ່ (ເຜົ່າລາວ
ລຸ່ມ). ບົດຂັບ, ລຳພື້ນເມືອງຂອງຊົນເຜົ່າສວນໜ້ອຍ (ລາວສູງ, ລາວເທິງ) . ບົດກາບກອນ, ບົດເລື່ອງພື້ນເມືອງ
ດັ່ງກ່າວນັ້ນສ່ອງແສງໃຫ້ເຫັນລັກສະນະລວມນ້ຳໃຈອອກແຮງງານ. ດຸໜັດ, ນ້ຳໃຈອາດຫານຕໍ່ສູ້ຕ້ານລະບອບສັກ
ດີນາ ແລະ ລຳເມືອງຂຶ້ນທີ່ມາຮຸກຮານ. ບົດວັນນະຄະດີສ່ວນຫຼາຍແຕ່ງຂຶ້ນ ເຂົ້າໃຈງ່າຍ ມະຫາຊົນນິຍົມຊົມຊອບ
ຍ້ອນວ່າເຂົາເຈົ້າເປັນຜູ້ອຳນ, ເປັນຜູ້ຮັບເອົາ ແລະເສີມຂະຫຍາຍ. ຜ່ານການແກ້ໄຂດັດແປງຂອງປະຊາຊົນ, ບົດ
ໃຈສວນບຸກຄົນຂອງບົດເລື່ອງຄ່ອຍໆໝົດໄປ. ການປະດິດແຕ່ງຕາມຄວາມເສລີ, ຜ່ານກາລະເວລາ ເຮັດໃຫ້ບັນດາບົດ
ເລື່ອງມີລັກສະນະທ້ອງຖິ່ນ ແລະລັກສະນະຍຸກສະໄໝເປັນກ້າວໆມາ. ກ່ອນເວລາຕົວໜັງສືບໍ່ທັນ ໄດ້ກຳເນີດ, ການ
ເສີຍແຜ່ ແລະເສີມຂະຫຍາຍຂອງບັນດາບົດເລື່ອງດ້ວຍການ " ເລົ່າປາກຕໍ່ປາກ " ແລະກໍແມ່ນລັກສະນະສະເພາະ
ຂອງວັນນະຄະດີພື້ນເມືອງ. ວັນນະຄະດີພື້ນເມືອງນຳໃຊ້ພາສາ ແລະຄຳເວົ້າງ່າຍໆ ມີຮູບພາບເລິກເຊິ່ງ, ເຮົາຈະ
ພົບເຫັນ ຕົວລະຄອນໄດ້ກຶກສ້າງຂຶ້ນດ້ວຍຈິດສຳນຶກຂອງມະຫາຊົນຢ່າງມະຫັດສະຈັນ. ເຮົາຈະພົບເຫັນບັດໄຊຜີແຖນ,
ເຫມພະເຈົ້າເຫຼືອເຊື້ອໃນນິທານບູຮານ, ນັ້ນພຽງແຕ່ແມ່ນຄວາມປາກະໜາ, ຄວາມສຳນຶກຂອງປະຊາຊົນຊາວ
ບູຮານ ທີ່ໄດ້ສ້າງຕົວລະຄອນຂອງຕົນດ້ວຍວິທີ ຍືມເອົາທຳມະຊາດຫຼືຮູບພາບທີ່ມີຊີວິດຊີວາ ເພື່ອສ່ອງແສງເຫດ
ການ ແລະປາກົດການໃດໜຶ່ງໃນການດຳລົງຊີວິດຂອງເຂົາເຈົ້າ. ອາດເວົ້າໄດ້ວ່າອອກຈາກລັກ ສະນະລວມ
ທີ່ໄດ້ຍົກຂຶ້ນມາຂ້າງເທິງນັ້ນແລ້ວ ວັນນະຄະດີພື້ນເມືອງ ຍັງມີຫຼາຍລັກ ສະນະອີກເຊັ່ນ ລັກສະນະເລົ່າເລື່ອງ,
ລັກສະນະເຝີນຈິດ, ລັກສະນະຕະຫຼົກ ແລະອື່ນໆອີກ.

ສ່ວນວັນນະຄະດີຂຽນສະໄໝອານາຈັກລາວລ້ານຊ້າງ ເຄີຍຖືວ່າເປັນວັນນະຄະດີຂຽນທີ່ເກົ່າແກ່
ບູຮານກວ່າໝູ່ຂອງຊາດລາວ ມັນເກີດມາພ້ອມກັບການສະຖາປະນາອານາຈັກລ້ານຊ້າງໃນກາງສະຕະວັດທີ
XIV ແລະຖືກຂຸດໂຊມໃນເມື່ອອານາຈັກລ້ານຊ້າງຖືກແບ່ງແຍກ ແລະຖືກສູນເສຍຄວາມເປັນເອກະລາດໃນລະ
ຫວ່າງສະຕະວັດທີ XVIII- XIX . ຕະຫຼອດເວລາປະມານຫ້າສະຕະວັດດັ່ງກ່າວມານັ້ນ, ວັນນະຄະດີຂຽນຂອງລາວ
ໄດ້ຂະຫຍາຍຕົວຈະເລີນງາມຂຶ້ນຢ່າງໜ້າອັດສະຈັນຈົນກາຍເປັນອຸທິຍານວັນນະຄະດີທີ່ມີຊື່ລືຊາ ແລະເປັນໜ້າ
ເອກອ້າງທະນິງໃຈແກ່ຄົນລາວທຸກທົ່ວໜ້າ ມີບົດວັນນະກຳຫຼາຍບົດທີ່ເດັ່ນເຊັ່ນ ຄຳໂອວາດຂອງເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ,
ຈຳປາສີຕົ້ນ, ກາລະເກດ, ທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງ, ສັງສິນໄຊ, ແຕງອອນ, ຈັນທະຄາດ, ໂສວັດ, ສຽວສະຫວາດ,
ຊຽງໝຽງ, ສານລືບພະສູນ, ກາບເມືອງພວນ, ຊະນະສັນຖະ, ອິນທະຍານສອນລູກ... ບົດວັນນະກຳເຫຼົ່ານີ້ເປັນ
ແບບຢ່າງອັນດີໃຫ້ແກ່ການປະດິດແຕ່ງກາບກອນລາວຈົນເຖົ້າທຸກວັນນີ້.

ເວົ້າລວມແລ້ວວັນນະຄະດີຂຽນຂຶ້ນໃນສະໄໝສັກດິນາແຫ່ງອານາຈັກລ້ານຊ້າງອຸດົມຮັ່ງມີທາງດ້ານເນື້ອໃນ, ຫົວເລື່ອງແລະຮູບການແຕ່ງ, ສ່ວນຫຼາຍແມ່ນປະເພດຄຳຮ້ອຍກອງຫຼືເປັນປະເພດຄຳຮ້ອຍແກ້ວຈຳນວນໜຶ່ງເຊັ່ນ ເລື່ອງນາງຕັນໄຕ, ສຽວສະຫວາດ ເປັນຕົ້ນ. ເຖິງວ່າວັນນະຄະດີເຫຼົ່ານັ້ນມີລັກສະນະເສຍແຕ່ພຸດທະສາສະໜາ, ເປັນວັນນະຄະດີທີ່ມີລັກສະນະສັງສອນໂດຍກົງ ຫຼືມີລັກສະນະຕໍ່ສູ້ກັບຊາດໃນສະໄໝສັກດິນາກໍຕາມ ແຕ່ວັນນະຄະດີດັ່ງກ່າວກໍໄດ້ມີລັກສະນະຊາດຢ່າງເລິກເຊິ່ງ. ເວົ້າລວມແລ້ວ, ເນື້ອໃນຕົ້ນຕໍຂອງວັນນະຄະດີສະໄໝນີ້ ແມ່ນສ່ອງແສງໃຫ້ເຫັນເຖິງສະພາບຈິດໃຈ, ຄວາມມຸ່ງມາດປາກະໜາ ແລະຄວາມໄຝ່ຝັນຂອງປະຊາຊົນລາວ ທີ່ຢາກມີຊີວິດໃໝ່ອັນເຕັມໄປດ້ວຍຄວາມສຸກ ກາຍສະບາຍໃຈຢູ່ໃນສັງຄົມສັກດິນາ. ເຂົາເຈົ້າຢາກມີພະຍາ (ຜູ້ປົກຄອງ) ທີ່ດີ, ເປັນທຳ. ມີນ້ຳໃຈເອື້ອເພື່ອ ເຜື່ອແຜ່ ແລະມີຄວາມປະຊາສາມາດປົກປັກຮັກສາ ແລະສ້າງສາ ບ້ານເມືອງໃຫ້ຮຸ່ງເຮືອງກວ່າເກົ່າ.

ທ້າຍສະຕະວັດທີ XIX ເປັນໄລຍະທີ່ເລີ່ມຕົ້ນຍຸກໃໝ່, ຍຸກປັດຈຸບັນແມ່ນປະຫວັດສາດແຫ່ງການຂະຫຍາຍຕົວຂອງວັນນະຄະດີລາວ. ນັບແຕ່ສະໄໝສັກດິນາສະຫຍາມມາຍຶດຄອງອານາຈັກລາວລ້ານຊ້າງນັ້ນ ໄດ້ປ່ຽນແທນດ້ວຍລັດທີ່ລ່າເມືອງຂຶ້ນຝະລັ່ງສືບຕໍ່ຄອບງຳ ແລະກົດດັນການຢືນຕົວ, ຂະຫຍາຍຕົວຂອງວັນນະຄະດີລາວ. ພວກລ່າເມືອງຂຶ້ນຝະລັ່ງໄດ້ຕັດດິນແຜ່ນລາວ ແລະຍຶດຄອງປະເທດລາວໃນປີ 1893 ຈົນເຖິງຊຸມປີ 40 ຂອງສະຕະວັດທີ XX. ຈາກນັ້ນ, ວັນນະຄະດີຈຶ່ງຕິດແບ່ງອອກເປັນສອງກະແສກົງກັນຂ້າມກັນເຊັ່ນ ວັນນະຄະດີຮັກຊາດໄດ້ເຕີບໃຫຍ່ຂະຫຍາຍຕົວຢູ່ໃນເຂດປົກຄອງຂອງຝ່າຍກຳລັງຮັກຊາດ ແລະກະແສວັນນະຄະດີເຝິນຈິດກາຍເປັນວັນນະຄະດີອ່ຽງຝະລັ່ງ ຢູ່ເຂດຄວບຄຸມຊົ່ວຄາວຂອງພວກກຳອຳນາດຂອງຈັດຂອງຝ່າຍວຽງຈັນ.

ການສະກຸນປະນາສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊົນລາວໃນວັນທີ 2 ທັນວາ ປີ 1975 ໄດ້ເປັນການພັດທະນາຢ່າງສິ້ນເຊີງຂອງລະບອບລ່າເມືອງຂຶ້ນ ແລະເຄິ່ງສັກດິນາເຂດວຽງຈັນ ແລະປົກຄອງທົ່ວປະເທດ. ໂຂສັງກາດໃໝ່ໃຫ້ແກ່ການພັດທະນາປະເທດຊາດຟາຍໃນການນຳພາອັນສະຫຼາດສ່ອງໃສຂອງພັກປະຊາຊົນປະຕິວັດລາວ. ພ້ອມນັ້ນ, ມັນຍັງເປັນການສ້າງບາວລ້ຽວປະຫວັດສາດຄັ້ງໃໝ່ໃຫ້ແກ່ການຂະຫຍາຍຕົວຂອງວັນນະຄະດີປະຕິວັດລາວ. ວັນນະຄະດີລາວໄດ້ຂະຫຍາຍຕົວຢ່າງວ່ອງໄວ, ກວ້າງຂວາງ, ມີຫຼາຍຮູບຫຼາຍສີ ຕາມແນວທາງນະໂຍບາຍຂອງລັດ.

ນັບແຕ່ປີ 1976 ເປັນຕົ້ນມາ, ວັນນະຄະດີປະເພດຄຳຮ້ອຍແກ້ວ ແລະຮ້ອຍກອງກໍໄດ້ຮັບການປະດິດແຕ່ງແລະຈັດຝຶມຈຳໜ່າຍອອກມາສູ່ສາຍຕາມະຫາຊົນຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ. ໂດຍສະເພາະແມ່ນປະເພດນະວະນິຍາຍເລື່ອງຈິງຄົນແທ້, ເລື່ອງສັ້ນ, ກາບກອນ, ບົດບັນທຶກ ແລະອື່ນໆ. ໃນນັ້ນ, ວັນນະຄະດີປະເພດຄຳຮ້ອຍແກ້ວໄດ້ຂະຫຍາຍຕົວຢ່າງວ່ອງໄວເຊັ່ນນະວະນິຍາຍ " ກອງພັນທີສອງ ", " ສອງເອື້ອຍນ້ອງ ", " ສອງຝາກຝັ່ງ ", " ລູກສາວຂອງພັກ " ຂອງທ່ານ ສຸວັນທອນບຸບຜານຸວົງ, ນະວະນິຍາຍ " ຄວາມຮັກ " ຂອງ ທ່ານ ຄຳລຽງ ພົນເສນາແລະອື່ນໆນີ້ ແມ່ນຈຸພິເສດທີ່ພົ້ນເດັ່ນຂຶ້ນໃນການຂະຫຍາຍຕົວຂອງວັນນະຄະດີປັດຈຸບັນ.

ໃນວົງການປະດິດແຕ່ງວັນນະຄະດີປະເພດຄຳຮ້ອຍແກ້ວ ນັບມື້ນັບມີປາກົດການໃໝ່, ເພາະນັກແຕ່ງໄດ້ພະຍາຍາມຊອກຫາວິທີປະດິດແຕ່ງໃໝ່ເພື່ອສ່ອງແສງຄວາມເປັນຈິງຂອງສັງຄົມລາວຍຸກໃໝ່ໃຫ້ໄດ້ດີ. ບັນຫາຄັດເລືອກຫົວເລື່ອງ ແລະບັນຫາຄັດເລືອກຕົວລະຄອນທີ່ເປັນແບບແຜນດີເດັ່ນໃນສັງຄົມໄດ້ກາຍເປັນບັນຫາໃຈກາງໃນວົງການຂອງນັກຂຽນໝູ່ ແລະ ນັກແຕ່ງອາວຸໂສໃນປັດຈຸບັນ.

ດັ່ງນັ້ນ, ໃນໄລຍະບໍ່ພໍເທົ່າໃດປີວັນນະຄະດີໄດ້ເຕີບໃຫຍ່ຂະຫຍາຍຕົວບໍ່ຢຸດຢັ້ງ ຊຶ່ງສາມາດສ່ອງແສງໄດ້ບັນຍາກາດ ແຫ່ງຄວາມຫ້າວຫັນຂອງຂະບວນການມະຫາຊົນທີ່ປຸ້ມລຸ້ມກັນສ້າງສາພັດທະນາປະເທດຊາດ. ນັກປະພັນໄດ້ມີໂອກາດປະດິດແຕ່ງຂະຫຍາຍຕົວຄິດບັນຍາຂອງຕົນ ເພື່ອຕອບສະໜອງກັບຄວາມຮຽກຮ້ອງຕ້ອງການຂອງມະຫາຊົນ ແລະເປັນການນຳເອົາຄຸນຄ່າອັນສົມບູນກັບຄືນມາໃຫ້ແກ່ວັນນະຄະດີແຫ່ງຊາດລາວ ເຮັດໃຫ້ມູນມັງມໍລະດົກດ້ານຈິດໃຈຂອງຊາດລາວໄດ້ຮັບການບູລະນະ, ນັບປຸງໃຫ້ອຸດົມຮັ່ງມີ ແລະສີສົດໃສຂຶ້ນຕື່ມ.

ພາກວິຊາພາສາລາວ-ວັນນະຄະດີ, ວັນທີ 8/04/98

ໂດຍ: ກົງຈັນ ພະເມືອງ.